

اعمال شب و روز عرفه / آخرین وصیت پیامبر(ص) در عرفات

عرفات نام جایگاهی است که حاجیان در روز عرفه (نهم ذی الحجه) در آنجا توقف می‌کنند و به دعا و نیایش می‌پردازند

خبرگزاری مهر-عرفات نام جایگاهی است که حاجیان در روز عرفه (نهم ذی الحجه) در آنجا توقف می‌کنند و به دعا و نیایش می‌پردازند و پس از برگزاری نماز ظهر و عصر به مکه مکرمه باز می‌گردند و وجه تسمیه آن را چنین گفته‌اند که جبرئیل هنگامی که مناسک را به ابراهیم(ع) می‌آموخت، چون به عرفه رسید به او گفت «عرفت» و او پاسخ داد آری، لذا به این نام خوانده شد. روز نهم روز عرفه و از اعیاد عظیمه است اگرچه به اسم عید نامیده نشده است. عرفه روزی است که حق تعالی بندگان خویش را به عبادت و طاعت خود فرا خوانده و سفره‌های جود و احسان خود را برای ایشان گسترانیده و شیطان در این روز خوار و حقیرتر و رانده‌تر شده و خشناک‌ترین اوقات را خواهد داشت. روایت شده که حضرت امام زین العابدین (ع) در روز عرفه صدای سائلی را شنید که از مردم تقاضای کمک می‌نمود. امام به او فرمود: وای بر تو آیا در این روز از غیر خدا تقاضا می‌کنی؟ حال آن که در این روز امید می‌رود که بچه‌های در شکم هم از فضل خدا بی نصیب نمانند و سعید شوند.

اسرار وقوف در عرفات

امیرالمؤمنین امام علی (ع) درباره راز وقوف در عرفات فرمود: "عرفات خارج از مرز حرم است و مهمان خدا باید بیرون دروازه، آنقدر تضرع کند تا لایق ورود حرم شود." از این رو شب و روز عرفه دعاهای مخصوص دارد که جزو فضایل برجسته و وظایف مهم روز عرفه است. بنابراین، خداوند این گونه مهمانان خود را برای ورود در خانه‌ای که انبیا علیهم السلام به طهارت آن قیام و اقدام کرده‌اند: "و عهدنا إلی إبراهیم و إسمعیل أن طهرا بیتي". تطهیر و پاک می‌کند؛ زیرا خداوند در خانه پاک، تنها مهمانان پاک را می‌پذیرد.

امام سجاد(ع) فرمود: عصر روز عرفه و ظهر روز دهم که حاجیان در منا حضور دارند، خدای سبحان بر ملائکه افتخار می‌کند و می‌فرماید: اینان بندگان من هستند که از راه‌های دور و نزدیک با مشکلات بسیار به اینجا آمده و بسیاری از لذت‌ها را بر خود حرام کرده و بر شن‌های بیابان‌های عرفات و منا خوابیده و این چنین با چهره‌های غبارآلود در پیشگاه من اظهار عجز و ذلت می‌کنند. اینک به شما اجازه دادم تا آنان را ببینید. آنگاه ملائکه حق به اذن خداوند بر دل‌ها و اسرار نهان آنها آگاه می‌شوند.

خدای سبحان به زائران راستین خانه خود مباحثات می‌کند، با این که عزت و فخر انسان در بندگی برای خدا و بودن تحت ربوبیت اوست؛ همانگونه که در مناجات امیرالمؤمنین علی علیه السلام آمده است: "إلهی کفی بی عِزّاً أن أكون لك عبداً و کفی بی فخرّاً أن تكون لی ربّاً أنت کما أحبُّ، فأجعلنی کما تُحبُّ".

شایسته است در روز عرفه حج گزار از "جبل‌الرَّحمة" که در سرزمین عرفات واقع است بالا رفته، دعایی را که سالار شهیدان حسین بن علی (ع) در جانب چپ آن کوه رو به کعبه ایستاد و خواند، بخواند.

امام سجاد (ع) فرمود: راز بالای کوه رحمت رفتن این است که انسان بداند خداوند نسبت به هر زن و مرد مسلمان رؤوف و مهربان بوده و متولی هر زن و مرد مسلمان است. گرچه خدای سبحان نسبت به همگان ولایت تکوینی دارد و او ولی همه است: "هنالك الولاية لله الحق" و گرچه رحمت عام خدا فراگیر و شامل همه موجودات است: "رحمتی وسعت کلّ شیء" و "کتب ربکم علی نفسه الرَّحمة" لیکن رحمت خاص او ویژه پرهیزکاران است: "رحمتی وسعت کلّ شیء فسأکتبها للذین یتقون". مستفاد از مجموع دو آیه اخیر این است که خداوند بر خودش لازم کرده است که رحمت خاص را به پرهیزکاران عطا کند.

پیامبران در سرزمین عرفات

عرفات نام جایگاهی است که حاجیان در روز عرفه (نهم ذی الحجه) در آنجا توقف می‌کنند و به دعا و نیایش می‌پردازند و پس از برگزاری نماز ظهر و عصر به مکه مکرمه باز می‌گردند و وجه تسمیه آن را چنین گفته‌اند که جبرائیل هنگامی که مناسک را به ابراهیم می‌آموخت، چون به عرفه رسید به او گفت «عرفت» و او پاسخ داد آری، لذا به این نام خوانده شد. و نیز گفته‌اند سبب آن این است که مردم از این جایگاه به گناه خود اعتراف می‌کنند و بعضی آن را جهت تحمل صبر و رنجی می‌دانند که برای رسیدن به آن باید

متحمل شد. چرا که یکی از معانی «عرف» صبر و شکیبایی و تحمل است.

پذیرش توبه حضرت آدم(ع) و آموزش مناسک حج در صحرای عرفات

فَتَلَقَىٰ آدَمَ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ ثَوَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ؛ آدم از پروردگارش کلماتی دریافت داشت و با آن به سوی خدا بازگشت و خداوند، توبه او را پذیرفت، چه او توبه‌پذیر مهربان است.

طبق روایت امام صادق(ع)، آدم(ع) پس از خروج از جوار خداوند، و فرود به دنیا، چهل روز هر بامداد بر فرار کوه صفا با چشم گریان در حال سجود بود، جبرئیل بر آدم فرود آمد و پرسید: چرا گریه می‌کنی ای آدم؟ آدم(ع) گفت: چگونه می‌توانم گریه نکنم در حالی که خداوند مرا از جوارش بیرون رانده و در دنیا فرود آورده است.

جبرئیل به حضرت آدم(ع) گفت که به درگاه خداوند توبه کند و آنگاه جبرئیل در روز هشتم ذیحجه آدم را به منا برد، آدم شب را در آنجا ماند. و صبح با جبرئیل به صحرای عرفات رفت، جبرئیل به هنگام خروج از مکه، احرام بستن را به او یاد داد و به او لبیک گفتن را آموخت و چون بعد از ظهر روز عرفه فرا رسید تلبیه را قطع کرد و به دستور جبرئیل غسل نمود و پس از نماز عصر، آدم را به وقوف در عرفات واداشت و کلماتی را که از پروردگار دریافت کرده بود به وی تعلیم داد، و آن کلمات این بود: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَ بِحَمْدِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، عَمِلْتُ سُوءَ وَ ظَلَمْتُ نَفْسِي؛ وَ اعْتَرَفْتُ بِذُنُوبِي اِغْفِرْ لِي؛ إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ.

آدم(ع) تا به هنگام غروب آفتاب همچنان دستش رو به آسمان بلند بود و با تضرع اشک می‌ریخت، وقتی که آفتاب غروب کرد همراه جبرئیل روانه مشعر شد، و شب را در آنجا گذراند. و صبحگاهان در مشعر بپاخواست و در آنجا نیز با کلماتی به دعا پرداخت و به درگاه خداوند توبه گذاشت.

در صحرای عرفات، جبرئیل، پیک وحی الهی، مناسک حج را به حضرت ابراهیم(ع) نیز آموخت و حضرت ابراهیم(ع) در برابر او می‌فرمود: عَرَفْتُ، عَرَفْتُ (شناختم، شناختم).

آخرین سفارش پیامبر اکرم(ص) در عرفات

دامنه کوه عرفات در زمان صدر اسلام کلاس صحرایی پیامبر اکرم(ص) بود و بنا به گفته مفسرین آخرین سوره قرآن در صحرای عرفات بر پیغمبر نازل شد و پیغمبر این سوره را که از جامع‌ترین سوره‌های قرآن است و دارای میثاق و پیمان‌های متعدد با ملل یهود، مسیحی و مسلمان و علمای آنها می‌باشد، و قوانین و احکام کلی اسلام را در بر دارد، به مردم و شاگردانش تعلیم فرمود.

و بنا بر قول مشهور میان محدثان، پیامبر در چنین روزی سخنان تاریخی خود را در اجتماعی عظیم و با شکوه حجاج بیان داشت: ... ای مردم سخنان مرا بشنوید! شاید دیگر شما را در این نقطه ملاقات نکنم. شما به زودی به سوی خدا باز می‌گردید. در آن جهان به اعمال نیک و بد شما رسیدگی می‌شود. من به شما توصیه می‌کنم هر کس امانتی نزد اوست باید به صاحبش برگرداند. هان ای مردم بدانید ربا در آئین اسلام اکیداً حرام است. از پیروی شیطان بپرهیزید. به شما سفارش می‌کنم که به زنان نیکی کنید زیرا آنان امانت‌های الهی در دست شما هستند، و با قوانین الهی بر شما حلال شده‌اند.

... من در میان شما دو چیز به یادگار می‌گذارم که اگر به آن دو چنگ زنید گمراه نمی‌شوید، یکی کتاب خدا و دیگری سنت و (عترت) من است. هر مسلمانی با مسلمان دیگر برادر است و همه مسلمانان جهان با یکدیگر برادرند و چیزی از اموال مسلمانان بر مسلمانی حلال نیست مگر این که آن را به طیب خاطر به دست آورده باشد ...

صحرای عرفات همایش شناخت امام حسین(ع)

حضرت سیدالشهدا، امام حسین(ع) نیز بعد از ظهر روز عرفه همراه با فرزندان و گروهی از اصحاب از خیمه‌های خود در صحرای عرفات بیرون آمدند، و روی به دامن «کوه رحمت» نهادند و در سمت چپ کوه رو به کعبه، همایشی تشکیل دادند، که موضوع آن به مناسبت روز عرفه (روز شناخت)، شناخت و سازندگی بود.

اعمال شب عرفه

شب نهم از شب‌های متبرک و شب مناجات با قاضی الحاجات است و توبه در آن شب مقبول و دعا در آن مستجاب است. عبادت در این شب، اجر صد و هفتاد سال عبادت را دارد. برای شب عرفه چند عمل وارد شده است:

- 1- دعایی که با این عبارت آغاز می‌شود، خوانده شود اللَّهُمَّ يَا شَاهِدَ كُلِّ تَجْوَى وَ مَوْضِعَ كُلِّ شَكْوَى وَ عَالِمَ كُلِّ حَفِيَّةٍ وَ مُنْتَهَى كُلِّ حَاجَةٍ يَا مُبْتَدِئًا که روایت شده هر کس آن را در شب عرفه یا در شب‌های جمعه بخواند خداوند او را بیامرزد.
- 2- [به نقل کفعمی] تسبیحات عشر را که در اعمال روز عرفه آمده است هزار مرتبه خوانده شود.
- 3- دعاء اللَّهُمَّ مَنْ تَعَبَّا وَ تَهَيَّأَا که در روز عرفه و شب و روز جمعه نیز وارد است، خوانده شود.
- 4- زیارت امام حسین (ع).

اعمال روز عرفه

برای این روز اعمالی ذکر شده است:

- 1- غسل که مستحب است قبل از زوال انجام شود.
- 2- زیارت امام حسین (ع) که از هزار حج و هزار عمره و هزار جهاد بالاتر است و احادیث، در کثرت فضیلت زیارت آن حضرت در این روز متواتر است و اگر کسی توفیق یابد که در این روز در تحت قُبَّه مقدَّسه آن حضرت باشد ثوابش کمتر از کسی که در عرفات است نیست.
- 3- بعد از نماز عصر پیش از آن که مشغول به خواندن دعاهاى عرفه شود در زیر آسمان دو رکعت نماز بجا آورد و نزد حق تعالی به گناهان خود اعتراف و اقرار کند تا به ثواب عرفات رستگار شود و گناهانش آمرزیده گردد. پس چون وقت زوال شد زیر آسمان رَوَد و نماز ظهر و عصر را با رکوع و سجود نیکو به عمل آورد و چون فارغ شود دو رکعت نماز اقامه کند. در رکعت اول بعد از حمد، توحید و در دوم بعد از حمد، قل یا ایُّهَا الْكَافِرُونَ خوانده شود. و بعد از آن چهار رکعت نماز گزارد که در هر رکعت بعد از حمد، توحید پنجاه مرتبه بخواند. که این نماز، همان نماز حضرت امیرالمؤمنین (ع) است.
- 4- تسبیحات حضرت رسول صلی الله علیه و آله در روز عرفه
- 5- دعای ام داود خوانده شود.
- 6- دعای امام حسین (ع) در روز عرفه
- 7- در آخر روز عرفه این دعا خوانده شود:
يَا رَبِّ إِنِّ ذُنُوبِي لَا تَضُرُّكَ وَإِنَّ مَغْفِرَتَكَ لِي لَا تَنْقُصُكَ فَأَعْظِمْنِي مَا لَا يَرْوِدُكَهَا هَمَانَا گناهان من زبانی به تو نزنند و محققاً آمرزش تو از من نقصانی به تو نرساند پس عطا کن به من يَنْقُصُكَ وَأَعْفُزْ لِي مَا لَا يَضُرُّكَ و ایضا بخوان : اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنِي خَيْرَ مَا أَنْجَحَ رَا نَقْصَانَتِ نَرْسَانَد و بیامرز برایم آنچه را زیانت نزنند * خدایا محروم مکن از آن خیری که عِثْدَكَ لِشَرِّ مَا عِئْدِي فَإِنْ أَتَتْ لَمْ تَرْحَمْنِي بِتَعَبِي وَ نَصَبِي فَلَا نزد تو است بخاطر آن شری که در پیش من است پس اگر تو به رنج و خستگیم رحم نمی کنی پس تَحْرِمْنِي أَجْرَ الْمُصَابِ عَلَى مُصِيبَتِهِ محروم مدار از پاداش مصیبت دیده ای بر مصیبتش.
- 8- دعای مشلول خوانده شود.